

יבמות פרק אחד עשר נושאים על האנוסה

מתוך "גמרא נוטה"

על שם הורי נפתלי ונתנה הולנדר הכ"מ

משנה :

נושאים על האנוסה ועל המפותה (לאחר שאנס ופתה את האשה - מותר לישא בתה ואחותה ואמה). האונס והמפתה על הנשואה [קרובה של אשתו] - חייב. נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו. רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו (בגמרא מפרש טעמא).

גמרא :

תנינא להא, דתנו רבנן: 'אנס אשה - מותר לישא בתה; נשא אשה - אסור לישא בתה'.
ורמינהו [תוספתא יבמות פ"ד מ"ה (ליברמן)]: 'הנטען' (הנחשד ויצא עליו קול) מן האשה - אסור באקפה ובכתה ובאחותה!
מדרבנן (משום גזירה, שמא לאחר שישא את בתה יזנה עם הראשונה, והוה 'אונס ומפתה על הנשואה'). וכל היכא דאיכא איסורא מדרבנן תני 'נושאים' [שהוא לשון] לכתחלה (בתמיה)?
כי תנן מתניתין - לאחר מיתה (שמתה האנוסה והמפותה, דתו ליכא למגזר מידי).

מנא הני מילי?

דתנו רבנן: 'בכולן' (בכל עריות בפרשה 'קדושים תהיו': בכלתו ודודתו, בזכור ובבהמה) נאמר 'שכיבה', וכאן (באשה ואמה ובקרובות הנאסרות לו מחמת אשתו) נאמר 'קייחה' (איש כי יקח את אשה ואת אמה (ויקרא כ"ד) ואשה אל אחותה לא תקח (ויקרא יח, יח)) לומר לך: דרך ליקוחין אסרה תורה (שהיתה ראשונה לקוחתו - חייב על השניה כשבא עליה, דבשניה ליכא למימר 'ליקוחין', דהא לא תפסי בה קידושין).

אמר ליה רב פפא לאביי: אלא מעתה, גבי אחותו, דכתיב [ויקרא כ"ז: ו]איש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו [וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחתו גלה עונו ישא] - הכי נמי דרך קייחה הוא דאסור, דרך שכיבה שרי?!

אמר ליה [אביי לרב פפא]: ליקוחין כתיבי בתורה סתם: הראוי לקייחה - קייחה, הראוי לשכיבה (היכא דליכא למימר ליקוחין ממש) - שכיבה.

תוספות ד"ה הראוי לקייחה: מדלא כתיב בלשון 'שכיבה' משמע דלדורשה דדרך ליקוחין הוא דאתא; לכך בא

למעט אונסין, אבל 'כי יקח את אחותו' - התם ליכא למיטעי שרצה לומר קייחה אלא שכיבה, דכולי עלמא ידעי דאין קדושין תופסין באחותו.

רבא אמר: 'אנס אשה - מותר לישא בתה' - מהכא: כתיב (ויקרא יח, י) ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה [כי ערותך הנה] - הא בת בנה דידה, ובת בתה דידה - גלי! וכתיב (ויקרא יח, יז) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח [לגלות ערותה שארה הנה זמה היא] - הא כיצד? - כאן באונסין כאן בנשואין! איפוך אנא ('בת בנך' דממעט לבת בנה - בנשואתו משתעי, ואידך קרא, דאסר לבת בנה ואף על גב דלאו מיניה - באנוסה מוקמינן ליה)?
עריות - 'שאר' כתיב בהו: בנשואין איכא שאר, באונסין ליכא שאר.

רבי יהודה אוסר באנוסת אביו [ומפותת אביו]:

אמר רב גידל אמר רב: מאי טעמא דרבי יהודה? - דכתיב (דברים כג, א) לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו - כנף שראה אביו לא יגלה. וממאי דבאנוסה כתיב?

דכתיב מעילויה דקרא (דברים כב, כט) ונתן האיש השוכב עמה [שאנס אותה] לאבי הנערה חמשים כסף [ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה - לא יוכל שלחה כל ימיו].
ורבנן?

אי הוה סמיך ליה [דברים כב, כט והפסוק שלפניו, שעוסק באנוסה: (דברים כב, כז) כי בשדה מצאה; צעקה הנער המארשה ואין מושיע לה] – כדקאמרת, השתא דלא סמיך ליה [שהרי פסוק כט, שעוסק באנוסה, היא פרשה לעצמה! ובפסוק 'לא יקח איש' מתחילה פרשה חדשה; ומשום כך יש לומר שאין הוא עוסק באנוסה, אלא:] - מיבעי ליה לכדורב ענן, דאמר רב ענן אמר שמואל: בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר; ומאי 'כנף אביו'? - כנף הראוי לאביו לא יגלה. ותיפוק ליה משום דודתו [ששומרת יבם של אביו היתה נשואה לאח של אביו והרי היא דודתו]? לעבור עליה בשני לאוין. ותיפוק ליה משום יבמה לשוק? לעבור עליה בשלשה לאוין. ואיבעית אימא: לאחר מיתה (שמת אביו, דליכא לאו דיבמה לשוק [כאשר לא היו אחים נוספים] ואוקמא קרא עליה בלאו דכנף הראוי לאביו ובלאו דדודתו).]

(יבמות צז, ב)
[להלן נראה מובאות חידות בעניני אישות; ובלשון רש"י: משלות הן ורגילים בני אדם לאומדן]
"אח מאב ולא מאם, והוא [האח] בעלה דאם (אחי מאבי נשא את אמי: היינו דיעקב אנס את אשה, והוליד בת, ונשא ראובן [בן יעקב] את אנוסת אביו), ואנא ברתה דאנתיה [ואני בת אשתו]" (ובת יעקב אומרת כן)?
אמר רמי בר חמא: דלא כרבי יהודה דמתניתין [לדעת רבי יהודה אדם אסור באנוסת אביו]!

"אח הוא, וברי הוא (בני הוא), אחתיה אנא דהאי דדרינא אכתפאי [אני אחותו של זה שאני נושאת על כתפי]"?
משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בתו [והמדברת היא הבת שילדה בן לאביה; ואולי – לשיטת רמי בר חמא שהפתרון חייב להיות ללא עבירה, באב ובתו שהתגירו, ואחר כך בא עליה, שאין בזה איסור תורה, וכן להלן; ומה שנאר בחידה האחרונה: הא - בהיתירא נמי משכחת לה - שאפילו ליהודים אין בזה איסור].

"שלמא לך ברי (שלום לך בני), בת אחתיך אנא?"
משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בתו (והוליד בן, ונמצאת [המדברת] זו אמו ובת אחותו, שאמה של זו אחותו מן האב).

"דלאי דדלו דוולא (לבני פועלין המשקין את השדות [אולי משל ללומדי תורה שנמשל למים] אני שואלת חידה זו): ליפול בכו סתר פתר (הרי נפלה לכם חידה סתומה ומוסתרת להפתר): דהאי דדרינא [זה שאני נושאת אותו] הוא ברי ואנא ברת אחוה?"
משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בנו.
(הכי גרסינן: בר הוא, ואנא בת אחוה - משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בנו).

"בייא בייא מאח (קובלת אני על אחי) והוא אב (שהוא אבי) והוא בעל (ובעלי) והוא בר בעל (ובן בעלי) והוא בעלה דאם (שהולידני מאמי; והיינו נמי דהוא אב, אלא לאפושילי הוא) ואנא ברתה דאיתתיה - ולא יהיב פיתא לאחוה יתמי בני ברתיה" (אלו בני הזקן שהוליד ממנה, דהוו אחין מאביו ובני ברתיה)?
משכחת לה בעובד כוכבים הבא על אמו והוליד ממנה בת, וחזר ובא על אותה בת, (וקאמרה הן בת של אביה הכי: דהוא אחיה מן האם, וגם אביה הוא, ובעלה - שחזר ובא עליה; ('ובן בעלה' - ש[ו] חזר זקן (אביו של זה) ובא עליה והוליד ממנה בנים).

"אנא ואת אחי, אנא ואבוכי אחי, אנא ואמך אחי?"
משכחת לה בעובד כוכבים הבא על אמו, והוליד ממנה שתי בנות, וחזר ובא על אחת מהן, והוליד ממנה בן, וקריא ליה 'אחתיה דאימא', וקאמרה ליה הכי: אנא ואת - בני אחי, אנא ואבוכי - בני אחי, אנא ואמך - בני אחי (וקאמרה ליה אחות אמו: אנא ואת - אחי מאב אחד; אנא ואמך - אחי מן אב אחד, ואנא ואבוכי - אחי מן האם).

הא - בהיתירא נמי משכחת לה, כגון ראובן שיש לו שתי בנות ואתא שמעון ונסב חדא מינייהו, ואתא בר לוי ונסב חד מינייהו, וקאמר ליה בריה דשמעון לבר בריה דלוי ("אנא ואת - בני אחי: בני שתי אחיות; אנא ואבוק - בני שני אחים; אנא ואמך - בני שני אחים).

משנה :

הגירות שנתגיירו בניה עמה - לא חולצין ולא מייבמין, אפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה (דאחנה מן האב בעינן, וגר אין לו שְׁאָר האב, דרחמנא אפקריה כזרע בהמה, שנאמר (יחזקאל כג, כ) וזרמת סוסים זרמתם); וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה.

גמרא :

בני יודן אמתא [שני בני האמה ששמה יודן] אשתחרור; שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי (אשת אחיו, ולא משום ייבום, אלא אפילו במקום בנים, דקסבר 'אין קורבה' גר - דקטן שנולד דמי). אמר ליה רבא: והא רב ששת אסר? אמר ליה: הוא אסר, ואנא שרינא.

מן האב ולא מן האם - כולי עלמא לא פליגי דשרי; מן האם ולא מן האב - כולי עלמא לא פליגי דאסיר (דאתי לאיחלופי בישראל); כי פליגי מן האב ומן האם: מאן דשרי - בתר אבא שדינן, דהא "בני פלניא" קרו להו (הלכך לא מסקי אינשי אדעתייהו שהן אחין מן האם, ומידע ידעי דהאי דשרינן להו משום דאין אחוה מן האב לגר, דסתם עובדת כוכבים זונה היא, ומאי ש אחר הוא); ורב ששת?

קרו להו נמי "בני פלונית" (ואמרי אינשי: הני ודאי אחי ניהו, וקא שרינן להו באשת אחי; ואתי למישרי נמי בישראל כהאי גוונא). ואיכא דאמר: פליג רב אחא בר יעקב אפילו באחין מן האם, ומאי טעמא? - גר שנתגייר כקטן שנולד דמי.

תנן: 'הגירות שנתגיירו בניה עמה - לא חולצין ולא מייבמין'; מאי טעמא? לאו משום דאסירי (משום אחנה; ואשמעינן מתניתין דלא שייכא בהו יבום, וקיימא עליה באשת אח)?

לא - דאינה בתורת חליצה וייבום, ושריא לעלמא, ואינהו נמי שרו.

והא קתני 'אפילו' [הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה]!? אי אמרת בשלמא 'אסירי' ('לא מייבמין' דקתני מתניתין - הכי אשמעינן: דאסירא לייבם) - היינו דקתני 'אפילו': דאף על גב דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה, וכשתי אמהות דמו (ואיכא למימר דתיהוי עליה כנכרית ואי בעי ליבומי - מייבם) - אפילו הכי אסירי; אלא אי אמרת שרו (מתניתין לא אתא לאשמעינן אלא דשריא לעלמא) - מאי 'אפילו' (דמשמע: אף על גב דכשתי אמהות דמו - שרו לעלמא לגבי יבמה לשוק: לא איכפת לן אי בני אם אחת ניהו או לא)?

דאף על גב דתרוייהו לידתן בקדושה ואתי לאיחלופי בישראל (ולמישרי יבמה לשוק בלא חליצה) - אפילו הכי שרי (אפילו הכי שרו לעלמא: דמידע ידעי דייבום מן האב הוא, ועובד כוכבים אין לו אב; ודוקא לעלמא, אבל לדידהו - מודי רב אחא דאפילו כרת דאשת אח איכא: כיון דלידתן בקדושה - הרי כאן אחנה מן האם; ודקא משני רב אחא 'ולדידהו נמי שריין' - ארישא קאמר, ולא אסיפא).

איכא דאמרי: הכי נמי מסתברא, דשרו, דקתני 'אפילו': אי אמרת בשלמא שרו - היינו דקתני 'אפילו': דאף על גב דתרוייהו לידתן בקדושה דאתי לאיחלופי בישראל - אפילו הכי שרו; אלא אי אמרת אסירי - מאי 'אפילו'?

דאף על גב דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה, דכשתי אמהות דמי - אפילו הכי אסירי.

תא שמע: 'שני אחים תאומים' (דהני ודאי אחים ניהו מן האב, דקיימא לן (לקמן דף צח, א) טיפה אחת היא ומתחלקת לשתיים - אפילו הכי לא חולצין ולא מייבמין) גרים, וכן משוחררים - לא חולצין ולא מייבמין, ואין חייבין משום אשת אח (אפילו קידשו לאחר שנתגיירו: דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, הלכך אין לו אחוה ואפילו מן האם); היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה - לא חולצין ולא מייבמין (דצד ייבום - מן האב הוא, והני אין להם אב: דזרע מצרי כבהמה), אבל חייבין (כרת) משום אשת אח (מן האם, שהרי היא כישראלית שילדה בנים); היתה הורתן ולידתן בקדושה - הרי הן כישוראלים לכל דבריהן'. קתני מיהת 'אין חייבין משום אשת אח'?

(יבמות צח, א)

הא איסורא איכא (מדרבנן, דלא ליתי לאיחלופי בישראל, וקשיא לדב אחא)!!
הוא הדין דאפילו איסורא נמי ליכא, ואידי דבעי למיתני סיפא 'אבל חייבין' - תנא נמי רישא 'אין חייבין'.

אמר רבא: הא דאמור רבנן 'אין אב למצרי' (ואפילו היכא דליכא למימר כקטן שנולד דמי, כגון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה, דיש לו שאר מן האם כשאר ישראל גמור, ואין לו שאר מן האב) - לא תימא משום דשטופי בזמה דלא ידיע (אבוה מנו?), אבל ידיע (כגון היו אביו ואמו חבושים בבית האסורים דלא נבעלה לאחר) חיישין (ואי נולד בקדושה, דליכא למימר 'כקטן שנולד' - ליהוי ליה נמי שאר אב, דהא ודאי אבוה הוא), אלא אפילו ידיע נמי לא חיישין; דהא שני אחין תאומים דטפה אחת היה ונחלקה לשתיים וקתני סיפא 'היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה' לא חולצין ולא מייבמין' - שמע מינה אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה (ומסיפא יליף טעמא) דכתיב [יחזקאל כג, כ]: ותעגבה על פלגשיהם אשר [בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים וזרמתם] ('זרמת' = זרע, שהוא יורה כחץ כזרם מים המקלח בכח). (דאי מרישא שני אחים תאומים גרים, וכן משוחררים - לא חולצין ולא מייבמין, ואין חייבין משום אשת אח) - לא מצי למילף, דאפילו שאר האם אין לו: דטעמא לאו משום דזרמת סוסים הוא, אלא משום דכקטן שנולד דמי.

תא שמע, דאמר רבי יוסי: 'מעשה בניפטיים הגר שנשא אשת אחיו מאמו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו 'אין אישות לגר'.'
ואלא גר דקדיש הכי נמי לא תפסי בה קדושין?
אלא אימא 'אין איסור אשת אח לגר'; מאי לאו דנסבא אח (אחיו המת) כשהוא גר [אחיו התגייר] (דהויא קידושין קידושין [ואחר כך נשא אשה ואחר כך מת], ושריא לאחיו [נפטיים] - דאין לו אחוה, דכקטן שנולד דמי)?
לא, דנסבא כשהוא עובד כוכבים (ומשנתגייר לא ידעה, דלא הוה ליה בה קידושין, הלכך שרי לאחוה).
כשהוא עובד כוכבים מאי למימרא [מה בא מימרא זו להשמיענו? מה החידוש]?
מהו דתימא 'ליגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר' - קא משמע לן.

תא שמע, דאמר בן יאסיין: 'כשהלכתי לכרכי הים מצאתי גר אחד שנשא אשת אחיו מאמו. אמרתי לו: בני - מי הרשך? אמר לי: הרי אשה (גיורת) ושבעה בניה (שהתיר להן רבי עקיבא לישא איש את אשת אחיו, ומהן למדת); על ספסל זה ישב רבי עקיבא ואמר שני דברים: גר נושא אשת אחיו מאמו; ואמר: (יונה ג, א) ויהי דבר ה' אלי יונה שנית דברה עמו שכינה שלישיית לא דברה עמו שכינה';
קתני מיהת 'גר נושא אשת אחיו מאמו' מאי לאו דנסבא אחיו כשהוא גר?
לא, דנסבא כשהוא עובד כוכבים.
מאי למימרא [מה בא מימרא זו להשמיענו? מה החידוש]?
מהו דתימא 'נגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר' - קא משמע לן.

ומי מהימן? והאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא - אם קודם (שבא) מעשה (לידו) אמרה (היה רגיל לשנותו לתלמידו) - שומעין לו, ואם לאו (הואיל ודבר חידוש הוא) - אין שומעין לו

(שמא בשביל מעשה שבא לידו אומרה) ! ? איבעית אימא: מורה ובא היה, ואיבעית אימא: משום דקאמר 'הרי אשה ושבעה בניה' (ראיה של קודם לכן הביא), ואיבעית אימא: שאני הכא דקאמר מעשה אחרינא בהדה (דקאמר מילתא דיונה בן אמתי בהדה, ומגו דמהימן אהא - מהימן נמי אהא, דניכרין דברי אמת, שביחד קבלו).

אמר מר: (יונה ג,א) 'ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר' - שנית דברה עמו שכינה שלישיית לא דברה עמו'; והא כתיב (מלכים ב' יד, כה) הוא (ידבעם בן יואש) השיב את גבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא [אשר מגת החפר] [והנה דבר אתו הקב"ה פעם נוספת] ! ?
אמר רבינא: על עסקי נינוה קאמר (דלא דברה עמו על עסקי נינוה אלא שתי פעמים). רב נחמן בר יצחק אמר: הכי קאמר: כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו הנביא: כשם שנהפך לנינוה מרעה לטובה - כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה לטובה.

תא שמע: 'גר שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה - יש לו שְׂאֵר האם, ואין לו שאר האב. כיצד?

נשא אחותו מן האם (שנולדה בהיותה עובדת כוכבים) - יוציא (ואף על גב דלאו אחותו היא, דכקטן שנולד דמי: גזירה דלמא אתי למנסב אחותו שנולדה אחריו, דבההיא איכא כרת: דלידת שניהם בקדושה, ואחותו גמורה מן האם היא, כישראלית שילדה בן ובת);
מן האב - יקיים (שהכל יודעין דאין אב לעובד כוכבים, ואי נמי אתי למנסב בת אביו שיווליד מאשה אחרת משנתגייר - לא איכפת לן, דהא לאו בנו הוא);
אחות האב מן האם - יוציא (גזירה משום אחותו מן האם כדאמרן);

(יבמות צח, ב)
מן האב - יקיים;
אחות האם מן האם - יוציא;
מן האב: רכי מאיר אומר: יוציא (הואיל ואיכא צד אס), וחכמים אומרים: יקיים (דלא דמיא לאחות האב מן האם; דבההיא איכא למגזר משום אחותו מן האם, דדמיא לה, אבל אחות האם מן האב - לא דמיא לאחותו מן האם); שהיה רכי מאיר אומר: כל ערוה שהיא משום שאר האם - יוציא; משום האב - יקיים;
ומותר באשת אחיו (ואפילו) מאמו (שנולד בהיותו עובד כוכבים, ולא גזור רבנן משום אשת אחיו הנולד אחריו, דבקורבה גזור רבנן אבל במידי דלא אתי אלא ע"י קידושין לא גזור), ובאשת אחי אביו;
ושאר כל העריות מותרות לו;
לאיתויי אשת האב¹.

נשא אשה ובתה (אגר דעלמא קאי, שנשא בהיותו עובד כוכבים אשה ובתה, ונתגיירו עמו; דאילו האי דנולד בקדושה לא נסיב אשה ובתה! ואי תימא שנשא גיורות שנתגיירו האם והבת, דלית להו קורבה דכקטן שנולד דמי - למה לי גר? אפילו בישראל נמי מצי למימר הכי) - כונס אחת ומוציא אחת (דלא ליתי למישרי בישראל אשה ובתה); לכתחלה לא יכנוס (לקמן מפרש);
מתה אשתו - מותר בחמותו (דכולי האי לא גזור רבנן).
ואיכא דתני 'אסור בחמותו' (פולגותיהו מפרש לקמן).
קתני מיהת 'מותר באשת אחיו'; מאי? לאו דנסבה אחיו כשהוא גר? לא, דנסבה כשהוא עובד כוכבים.
מאי למימרא?
מהו דתימא 'ליגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר' - קא משמע לן.

אמר מר: 'נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת; לכתחלה לא יכנוס' - השתא אפוקי מפיך, לכתחלה מיבעיא?
התם קאי, והכי קאמר: הך דאמור רבנן 'יקיים' (כגון אחותו מן האב וחברותיה) - לכתחלה לא יכנוס.
'מתה אשתו מותר בחמותו' ואיכא דתני 'אסור בחמותו':

¹ נראה שהמלים - 'לאיתויי אשת האב' הם תוספת הסבר של הגמרא שהוכנסו לתוך הברייתא, להסביר מה נובע מהכלל 'ושאר כל העריות מותרות לו'.

חדא כרבי ישמעאל וחדא כרבי עקיבא (פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא מפרש [לעיל] ב'האשה רבה' (דף צדב)): מאן דאסר - כרבי ישמעאל, דאמר 'חמותו לאחר מיתה באיסורא קיימא', וגבי גר גזרו ביה רבנן; ומאן דשרי - כרבי עקיבא, דאמר 'חמותו לאחר מיתה - קלש ליה איסורא' (דלגבי ישראל אינה בשריפה), וגבי גר לא גזרו ביה רבנן.

משנה :

חמש נשים שנתערבו ולדותיהן (זכרים, ויש לכל אחת בן ודאי שלא נתערב); הגדילו התערבות ונשאו נשים ומתו - ארבעה חולצין (בן ודאי של כל אחת מן הארבע חולץ) לאחת (מהן, דכל חד ספק ליה באשת אחיו) ואחד מייבם אותה (ובן החמישית ישאנה ממה נפשך; אם אשת אחיו היא - הרי טוב; ואם לאו - הרי חלק לה יבמה); הוא ושלשה (זה שייבם חולץ לאחרת ושלשה עמו) חולצין לאחת - ואחד מייבם (והחמישי מייבם ממה נפשך; וחוזרים השנים הללו וחולצין לשלישית ושנים עמהן, והחמישי מייבם; וכן כולם); נמצאו ארבע חליצות וייבום לכל אחת ואחת (ארבעה חולצין תחלה לפי שאין אחד רשאי לייבם עד שיחלצו לה הארבעה, דלא ליפגע ביבמה לשוק; והוא הדין נמי דמצו ארבעה למיחלץ לכולהו, והחמישי ישא את כולן, אלא אמרינן בגמרא דהכי שפיר טפי - דלמא לכל חד מתרמיא ידיה ומיקיימא מצות ייבום).

גמרא :

ודוקא מיחלץ (מכל ארבעה הודאין) והדר יבומי (לחמישי), אבל יבומי ברישא - לא, דקפגע ביבמה לשוק. מאי 'הוא ושלשה חולצין לאחת' (מאי איכפת לן אי חלצי לה הנך ארבעה גופייהו והאי דייבם לקמייתא לייבם נמי הך)? (ומשני): דלא תימא ליבמינהו חד לכולהו, אלא כל חד וחד מייבם חדא דלמא מתרמיא ליה ידיה. [סוף דברי רש"י על המשנה גם הסבירו את דברי הגמרא האלו.]

תנו רבנן: 'מקצתן אחין ומקצתן שאין אחין - האחין חולצין, ושאיין אחין (הכי גרסינן: שאינן אחין) מייבמין'.

מאי קאמר? אמר רב ספרא: הכי קאמר: מקצתן (של ודאין) אחין (לבני התערבות) מן האב, ומקצתן (יש להן בהני תערובות) אחין מן האם (שלא מן האב, לבד אחים שיש להן בתוכן מן האב; כגון: ראובן שנשא רחל וחנה, וילדה לו רחל את יוסף; גירשה לרחל ונשאָה בועז, ולו בן מאשה אחרת, ונתעברה רחל וילדה היא וחנה אשתו של ראובן, ושלש נשים אחרות - חמשה זכרים במחבא, ונתערבו; נמצא שיש לו ליוסף בתערובות הללו שני אחין: אחד מן האב ואחד מן האם: בנה של חנה אחיו מן האב, ובנה של רחל מבועז - אחיו מן האם) - אחין מן האם חולצין (יוסף זה, שיש לו בתערובות אח מן האם - חולץ לכולן, לפטור את אשת אחיו מן האב, ואינו רשאי לייבם אחת מהן אפילו לאחר חליצתה מארבעה חבריו, שמא יפגע באשת אחיו מאמו, שהיא בכרת) ואחין מן האב (ארבעה האחרים שאין להם בתערובות אלא אחין מן האב) מייבמין (כל אחת ואחת, אחר שחלצה מן הארבעה - ישאנה החמישי; נמצא אחד מייבם שנים, או יהיו לאחת חמש חליצות; והכי מיתוקמא לישנא קמייתא דשמעתא: מקצתן אחין של ודאין אחין מן האם לאחד מן התערובות, ומקצתן שאינן להם אחין מן האם אלא מן האב - אחין חולצין; אותן שהן אחין מן האם חולצין לכולם, ושאינן אחין להן מן האם אלא מן האב מייבמין); מקצתן (של ודאין ותערובות) כהנים, ומקצתן שאינן כהנים - כהנים חולצין (לכולן), שאינן כהנים מייבמין (ואי אפשר להם לייבם, הואיל וחלצה ארבע חליצות - שמא האחד החולץ לה היה יבמה, וחליצתו חליצה, וכהן אסור בה); מקצתן כהנים ומקצתן אחין מן האם - אלו ואלו חולצין ולא מייבמין.

(יבמות צט, א)

תנו רבנן [דומה ל תוספתא מסכת יבמות (ליברמן) פרק יב הלכה ד]: יש חולץ לאמו מספק, לאחותו מספק (אף על פי שהיא מחמש עשרה נשים הפוטרות צרותיהן, וכן לבתו ואמו), לבתו מספק.

כיצד?

אמו ואשה אחרת, ולהן שני זכרים (ודאין, כגון רחל אשת יעקב שהיה לה יוסף ממנו, וחנה אשת ראובן שהיה לה חזרון ממנו), וחזרו וילדו שני זכרים במחבא (ומתו יעקב וראובן), ובא (יוסף) בנה של זו (רחל) ונשא (חנה) אמו של זה (חזרון), ובנה של זו (חזרון) נשא אמו של זה (רחל) ומתו (יוסף וחזרון) בלא בנים (ונפלו לפני התערבות: רחל לפני בנה של חנה, שהוא אחי חזרון; וחנה לפני בנה של רחל, שהוא אחי יוסף! ומתוך שאין

ידוע מי בנה ומי יבמה - צריכה חליצה משניהן): **זה חולץ לשתייהן וזה חולץ לשתייהן** - **נמצא כל אחד ואחד חולץ לאמו מספק.**

לאחותו מספק כיצד?

אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא, ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום, ומתו בלא בנים - חולץ לשתייהן - נמצא חולץ לאחותו מספק.

(הכי גרסינן: לאחותו מספק – כיצד? אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ועמדו שני אחים מן האב ונשאום - חולץ לשתייהן נמצא חולץ לאחותו מספק. כך שנויה בתוספ' (דמכילתין פ"ב): אמו שילדה מאיש אחר, שנשאה לאחר מיתת אביו, וילדה עם אשה אחרת, שתייהן שתי נקבות, ואין ידוע איזו בת לאיזו אם, ועמדו שני אחין שהיו לזה מאביו שלא מאמו ונשאום לשתי הנקבות הללו המעורבות, ונפלו שתייהן לפני זה ליבום - ואחת מהן אחותו מאמו; ואילו היה מכירה לא היתה צריכה חליצה, ועכשיו שאין מכירה - שתייהן צריכות חליצה.

לישנא אחרינא: ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום: אחיו של ראובן נשא אחת, ואחיו של חצרון נשא אחת: ראובן חולץ לאשת אחיו, ושמא אחותו היא! וכן חצרון.

זו שמעתי ולבי מגמגם בה: דהא שמא לאו אחותו היא, והכי איבעי ליה למימר: זה חולץ לספק אחותו וזה חולץ לספק אחותו אבל 'לאחותו מספק' משמע שחלץ ודאי לאחותו מחמת ספק שבידו.

לבתו מספק כיצד?

אשתו ואשה אחרת (אשת ראובן ואשת כלב) **שילדו שתי נקבות במחבא** (נמצאת האחת בתו) **ובאו אחיהן** (אחי הבעלים הם, [כג' 1] שני אחי ראובן) **ונשאום ומתו בלא בנים - זה חולץ לבתו מספק וזה חולץ לבתו מספק.** (נמצא ראובן חולץ לבתו מספק, ששתייהן צריכות חליצה, ואם היה מכיר בתו - היתה פטורה; ואם שני אחי כלב נשאום - הרי כלב חולץ לבתו מספק.

ולשון מורי: אחיו של ראובן נשא אחת, ואחיו של כלב נשא אחת: ראובן חולץ לאשת אחיו - ואע"פ שספק בתו היא, וכן כלב; ולא היינו נמי חולץ לבתו מספק אלא חולץ לספק בתו).

תניא: 'היה רבי מאיר אומר: איש ואשה - פעמים שמולידין חמש אומות. כיצד? ישראל שלקח עבד ושפחה מן השוק, ולהן שני בנים, ונתגייר אחד מהן: נמצא אחד גר ואחד עובד כוכבים (דבנים שילדה בעודה תחת ידי העובד כוכבים המוכרה - אינן עבדים, דקי"ל בהחולץ (לעיל מו,א): 'מהם תקנו' - אתם קונים מהם ולא הם מכס, ולא הם קונים זה מזה); **הטבילן לשם עבדות, ונזקקו זה לזה - הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד; שחרר את השפחה (והרי היא ישראלית) ובא עליה העבד (הולד ממזר) - הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד וממזר; שחרר שניהם והשיאן זה לזה - הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד וממזר וישראל.**

מאי קא משמע לן?

עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.

תנו רבנן: 'יש מוכר את אביו להגבות אמו כתובתה. כיצד?

ישראל לקח עבד ושפחה מן השוק, ולהם בן (ולא קנה את הבן), ושחרר את השפחה ונשאה, ועמד וכתב כל נכסיו לבנה (ומת, והרי אמו תובעת כתובתה מן הנכסים) - נמצא זה מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה!

מאי קא משמע לן?

כולה רבי מאיר היא (הא מתניתא בתרייתא דיש מוכר - רבי מאיר נמי אמרה, וסיפא דקמיייתא היא); **ועבדא מטלטלי, ומטלטלי משתעבדי לכתובה.** (ומשום הכי קתני עבד משועבד לכתובה - דרבי מאיר סבר מטלטלים משתעבדי לכתובה [במסכת כתובות בפרק 'האשה שנפלו' (דף 9ב), דקתני: הניח פירות החלושים מן הקרקע כו]) **ואיבעית אימא הא קמשמע לן: עבדא כמקרקע דמי.**

משנה:

האשה שנתערב ולדה בולד כלתה; הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו:

בני הכלה חולצין ולא מייבמין, שהוא ספק אשת אחיו ספק אשת אחי אביו;

בני הזקנה או חולצין או מייבמין, שספק אשת אחיו ואשת בן אחיו.

מתו הכשרים - התערובות לבני הזקנה [אלה שיתכן והם בני הזקנה]
 חולצין ולא מייבמין, שהוא ספק אשת אחיו ואשת אחי אביו; לבני
 הכלה (לאשת בן הכלה ודאי) - אחד (מן התערובות) חולץ (תחלה, ואחר כך) ואחד (השני)
 מייבם (ממה נפשך; אם יבמתו היא - הרי טוב; ואם אשת בן אחיו היא - הרי חלק לה יבמה, ומותרת לו).
 כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה - הרי אלו:
 אוכלים בתרומה (אחד כהן ואחד עבד כהן)
 וחולקין חלק אחד בגורן (מפרש בגמרא),

(יבמות צט, ב)

[המשך המשנה]

ואינן מטמאין למתים,
 ואינן נושאים נשים, בין כשרות (משום עבד) בין פסולות (כגון שפחה משום
 כהן).

הגדילו התערובות ושחררו זה את זה:
 נושאים נשים ראויות לכהונה (ולא גרושה וחלוצה משום כהן),
 ואינן מטמאין למתים - ואם נטמאו אינן סופגין הארבעים (דכל חד
 אמר אנא לאו כהן אנא (והתראת ספק היא)),
 ואינן אוכלין בתרומה; ואם אכלו - אינן משלמין קרן וחומש;
 ואינן חולקין על הגורן (אין נותנין להם תרומה על הגורן, שהמשוחרר - ישראל הוא);
 ומוכרין את התרומה (תרומת תבואתן כשמפרישין אותה; אין צריכין לתתה לכהן דכל חד אמר
 לכהן 'אייתי ראייה דלאו כהן אנא ושקול'! ומכל מקום לאוכלה אי אפשר אלא מוכרין אותה לכהנים)
 והדמים שלהן;
 ואינן חולקין בקדשי המקדש (כגון עורות קדשים),
 ואין נותנים להם קדשים;
 ואין מוציאין שלהם מידיהם (אם היו חייבין חטאת או אשם או עולה - אין כופין אותם
 לתת לאנשי משמר ולהיות עבודתם ועורם לאנשי משמר, דכל חד אמר "אנא כהן" ותניא (בבא קמא קט, ב): 'מנין
 לכהן שבא ומקריב קרבנותיו כל שעה שירצה ואפילו במשמר שאין שלוש תלמוד לומר: 'ובא בכל אות נפשו
 ושרת' [דברים יח, ג] ומנין שעבודתם ועורם שלוש תלמוד לומר: 'ואיש את קדשיו לו יהי' [במדבר יח, י]; ותערובות
 הללו - הואיל והאחד מהן כהן - אין בית דין יכולין להוציא מידן בעל כרחם ולתתם לאנשי משמר, אלא יקריבו
 קרבנותיהן ויחזרו להן הבשר והעור ויתנום לכל מי שירצו, או הללו יעשו שליח כל כהן שירצו להקריב את
 קרבנם, או ישהו את קרבנם עד שיתרצו הם לתת לאנשי משמר.
 לשון אחר ועיקר. ואין נותנים להם קדשים: בבכור וחרמים קאמר, ואין מוציאין את שלהם מידם
 דאמר "אנא כהן"; וגבי חרמים נמי תנן (ערכין פ"ח מ"ה, דף כח, א): 'זכהנים אין מחרימין, שהחרמים
 שלהן'!

וללשון ראשון קשה לי דאמרין ב'הגזל' (בבא קמא קי, א) דהיכא דלא מצי עביד עבודה - שליח נמי לא
 מצי משוי',

ופטורין מן הזרוע ומן הלחיים ומן הקיבה,
 (והדר אורי מאי קעביד בבכור שלו): ובכורו יהא רועה עד שיסתאב (ירעה עד שיסתאב,
 ולא יקריבנו תם, דאם כן לא יאכל את בשרו: שהמקריב יעכבנו; ובכורו ירעה עד שיסתאב - אפילו בזמן הבית,
 דהא לא מצי למכפיהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו, ואינהו נמי לא מצו למיתביה לכהן
 ולהחזיר להן הבשר, דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים, דכתיב ביה [במדבר יח, יח] 'ובשרם יהיה לך כחזה
 התנופה' [בבכורות פרק 'עד כמה' (דף כח, א)]; הילכך ירעה עד שיסתאב, ומותר לשוחטו במדינה, ויאכלוהו הם -
 דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה, והכא גזל ליכא, דהמוציא מחבירו עליו
 הראייה);
 ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים (מפרש בגמרא).

גמרא:

מתו הכשרים - [התערובות לבני הזקנה חולצין ולא מייבמין, שהוא ספק אשת
 אחיו ואשת אחי אביו]
 אלא הנך, משום דאיערוב להו - הוה להו פסולין?
 אמר רבי פפא: אימא 'ומתו הודאין'.

[התערובות] לבני הכלה אחד חולץ [ואחד מייבם]:
 דוקא מיחלץ והדר יבומי, אבל יבומי ברישא לא - דקפגע ביבמה
 לשוק.

כהנת שנתערב נולדה בולד שפחתה - הרי אלו אוכלים בתרומה וחולקין חלק אחד בגורן] 'חלק אחד' (חלק אחד משמע של כל אחד)? פשיטא! אימא 'חלק כאחד' (אם באו שניהם על הגורן - נותנים להם, אבל זה בלא זה - אין חולקין להם, דקסבר אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו, דלמא אתי לאסוקי ליוחסין, דסברי כהן הוא). תנן - כמאן דאמר 'אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו', דתניא: 'אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו' - דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר: יכול שיאמר (אספק כהן וספק עבד קאי, כי מתניתין) "אם כהן אני - תנו לי בשכיל עצמי, ואם עבד כהן אני - תנו לי בשכיל רבי".

במקומו של רבי יהודה היו מעלין מתרומה ליוחסין (לאו מאכילתה אלא מחלוקה הלכך אין חולקין לו דלא לייתי לאסוקי ליוחסין), במקומו של רבי יוסי לא היו מעלין מתרומה ליוחסין. תניא: 'אמר רבי אלעזר בר צדוק: מימי לא העדתי אלא עדות אחד והעלו עבד לכהונה על פי'. 'העלו'? סלקא דעתא? השתא: בהמתן של צדיקים (חמורו של רבי פנחס בן יאיר) אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן?! אלא אימא "בקשו להעלות עבד לכהונה על פי": [רבי אלעזר בר צדוק] חזא באתריה דרבי יוסי, ואזל ואסהיד באתריה דרבי יהודה.

תנו רבנן: 'עשרה אין חולקין להם תרומה בכית הגרנות, ואלו הן: (1) חרש (2) שוטה (3) וקטן (4) טומטום (5) ואנדרוגינוס (6) העבד (7) והאשה (אשת כהן) (8) והערל (כהן שמתו אחיו מחמת מילה) (9) והטמא (10) ונושא אשה שאינה הוגנת לו; וכולן משגריין להם לבתיהם (ואוכלין וערל שאסור לאכול מאכיל לנשיו ועבדיו) חוץ מטמא (לקמיה מפרש) ונושא אשה שאינה הוגנת לו (פסולה לכהונה). בשלמא חרש שוטה וקטן - לאו בני דיעה נינהו (וזילותא דתרומה לחלק להן בגורן לעין כל); טומטום ואנדרוגינוס נמי -

(יבמות ק, א) בריה בפני עצמה נינהו (והוא זילותא דקדשים); עבד נמי - דלמא אתי לאסוקי מתרומה ליוחסין; ערל וטמא - משום דמאיסי; נושא אשה שאינה הוגנת לו - משום קנסא; אלא אשה מאי טעמא לא? פליגי בה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע: חד אמר משום גרושה (שמא יגרשנה בעלה, והיא זרה, ולא ידעי אינשי ופלגי לה), וחד אמר משום יחוד. מאי בינייהו? איכא בינייהו בי דרי דמקרב למתא ולא שכיחי בהו אינשי (משום גרושה ליכא, דהא סמוך למתא הוא, וידעי לה אי גרושה היא; ומשום יחוד איכא, הואיל דלא שכיחי ביה אינשי); אי נמי דמרחק ושכיחי בה אינשי (משום גרושה איכא משום יחוד ליכא).

'וכולן משגריין להם לבתיהן, חוץ מטמא (קנסא הוא דלא איזדהר) ונושא אשה שאינה הוגנת לו' - אבל ערל משגריין ליה - מאי טעמא? משום דאניס. טמא נמי הא אניס? האי נפיש אונסיה (שמתו אחיו) והאי לא נפיש אונסיה.

תנו רבנן: 'העבד והאשה - אין חולקין להם תרומה בכית הגרנות; ובמקום שחולקין - נותנין לאשה תחלה ופוטריין אותה מיד'. מאי קאמר (קתני אין חולקין' והדר קתני 'במקום שחולקין')? (האי 'במקום שחולקין' - לאו אתרומה קאי) (ו)הכי קאמר: 'במקום שחולקין (ודבר שחולקין נמי לנשים כגון) מעשר עני (שהוא מתחלק בתוך הבית בעיר ואין כאן משום יחוד דשכיחי אינשי) - נותנין לאשה תחלה' מאי טעמא? משום זילותא (משום דזילא בה מילתא למיקם). (מעשר עני אין מתחלק בגורן אלא בתוך הבית, כדכתיב 'לגר ליתום ולאלמנה וגו' (דברים כו, יב), ועוד: משום דלא ליכספו עניים).

אמר רבא: מרישא כי הווי אתו גברא ואתתא לדינא קמאי (זה תובע בעל דינו וזו תובעת בעל דינה ואין הדין בין שניהם) הוה שרינא תיגרא דגברא ברישא (הייתי נזקק לאיש תחלה לגמור את דינו, ואחר כך הייתי נזקק לדון בין אשה ובין בעל דינה), אמאי דמיחייב במצות; כיון דשמענא להא - שרינא תיגרא דאתתא ברישא; מאי טעמא? - משום זילותא.

הגדילו התערובות [ושחררו זה את זה נושאים נשים ראיות לכהונה] 'שיחררו' - אי בעי - אין, אי לא בעי - לא (כלומר לא כפינו להו לשחרר זה את זה - בתמיהה!) ואמאי? לישא שפחה אינו יכול' בת חורין אינו יכול (ותנן גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין 'כופין את דבו ועושה אותו בן חורין' [גיטין פ"ד מ"ד] משום האי טעמא) ? אמר רבא: אימא: כופין אותן ומשחררין זה את זה.

נותנין עליהם חומרי [ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים]: למאי הלכתא [האם נשארו חומרי כהנים שלא פרט שבמשנה? או מה הן חומרי ישראלים?]

אמר רב פפא²: למנחתם: נקמצת כמנחת ישראל ואינה נאכלת כמנחת כהנים.

(מנחת ישראל נקמצת ושיריה נאכלים, כדכתיב (ויקרא ב,ב) 'וקמץ' והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו' (ויקרא ו,ט); ומנחת כהן אין נקמצת לפי שכולה כליל, שנאמר (ויקרא ו,טז) 'כל מנחת כהן כליל תהיה'; ואחד מתערובות הללו שמתנדב מנחה - צריכה קמיצה, שמא ישראל הוא; ומנחה שלא נקמצה פסולה כזבח שלא נשחט; ושיריה אין נאכלין דלמא כהן הוא)

הא כיצד?

הקומץ קרב בעצמו, והשירים קריבין בעצמן - איקרי כאן 'כל שממנו לאישים הרי הוא ככל תקטירו' (היכי מצי מקטיר להו לשירים? ודלמא מנחת ישראל היא, ושירים גמורים הן, והרי הן בבל תקטירו, דכתיב (ויקרא ב,יא) לא תקטירו ממנו אשה לה' - כל שממנו לאישים - שנקטר הימנו דבר הראוי להקטיר - הרי השירים בבל תקטירו) !

אמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי: דמסיק להו לשום עצים, כרבי אלעזר אליעזר³, דתניא: 'רבי אלעזר אליעזר אומר: ' [ויקרא ב,יב: קרבן ראשית תקריבו אתם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח] (בתריה דהאי קרא ד'לא תקטירו' כתיב) לריח ניחוח אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשום עצים' (ומילתיה דרבי אליעזר בזבחים בפרק 'התערובות' (דף עז. עז) גבי אברי חטאת שנתערבו באברי עולה: 'דבי אליעזר אומר: ינתנו כולם למעלה ורואה אני את בשר החטאת שהן שירים, ובבל תקטירו - כאילו הן עצים: דכיון דלא מכיון לאקטורי - לאו הקטרה היא, ומותר לעשות כן מפני תקנת עולה; וחכמים אומרים: תעובר צורתם ויצאו לבית השרפה)

הניחא לרבי אליעזר, אלא לרבנן מאי איכא למימר?

דעביד לה כרבי אלעזר ברכי שמעון, דתניא (גבי כהן המטמא הקדש בדלי דלות שמביא מנחת חוטא (מנחות עז,א) וכתב בה במנחת חוטא [ויקרא ה,יג] 'והיתה לכהן כמנחה' כלומר: אם חוטא זה כהן הוא - הרי היא כמנחת ישראל: מה מנחת ישראל נקמצת - אף מנחת חוטא של כהנים נקמצת; אי מה מנחת ישראל שיריה נאכלין אף זה שיריה נאכלין? - תלמוד לומר: 'וכל מנחת כהן כליל תהיה'; הא כיצד? הקומץ קרב בעצמו והשירים קרבות לעצמן דברי רבי שמעון: רבי אלעזר ברכי שמעון אומר: הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן (למטה, מקום שנותנים שם תרומת הדשן והנוצה, והיינו אצל המזבח) .

² מדוע אינו עונה: לפדיון הבן, שלא יקח פדיון אלא ישאיר לכהן ודאי? ותשובה זו עדיפה, כי היא להלכה גם בזמן הזה! תשובת הכולל:

The Kollel replies:

In the case that the Gemara brings, the Safek has in a single instance both the Chumra of the Yisrael -- that his Minchah needs a Kemitzah, and the Chumra of a Kohen -- that his Minchah is not eaten. In contrast, there are

obviously many rights to which he is not entitled merely because he is not definitely a Kohen, such as Matnas Kehunah which you mentioned, and Nesi'as Kapayim which he obviously must forgo. These stem from the fact that he is not a Kohen Vada'i, and not because he has the Chumra of a Yisrael, and therefore do not fit the definition of Chumras Shneiheim. Dov Zupnik

³ ביומא מז,ב: רבי אליעזר, וכן מסתבר מזבחים במשנה פ"ח מ"ד [בבלי עז,א]: איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה: רבי אליעזר אומר: יתן למעלה, ורואה אני את בשר החטאת מלמעלה כאילו הן עצים. וחכמים אומרים תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה. [וכן בתוספתא זבחים ה,ח]

ואפילו רבנן (עד כאן) לא פליגי עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון (ואמר דשירים קריבים) אלא במנחת חוטא של כהנים, דבת הקרבה היא (דסבירא להו: כולה בת הקרבה היא, כמנחת נדבתו), אבל הכא (דלא מצי לאקרובה משום שמא זר הוא ושירים גמורים הם ובבל תקטירו) - אפילו רבנן מודו (דמתפזרין).

משנה :

מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים, ונשאת, וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון :
היו לה בנים מן הראשון ובנים מן השני - חולצין ולא מייבמין (לאשתו של ספק זה: בני הראשון חולצין שמא בן אביהם היה, ולא מייבמין שמא בן האחרון הוא, והרי הוא אחיהן מן האם ולא מן האב, וזו עליהם בכרת; וכן בני האחרון) וכן הוא להם (לנשותיהם) - חולץ ולא מייבם.

(יבמות ק, ב)

[המשך המשנה]

היו לו אחים מן הראשון ואחים מן השני שלא מאותה האם - הוא חולץ ומייבם (אן חולץ אן מייבם לאשת בן הראשון: אם אחיו הוא - הרי טוב! ואם לאו - נכרית היא אצלו; וכגון שאין אח אלא הוא, דליכא לספוקי ביבמה לשוק; וכן לאשת בן האחרון), והם (אחיו) : אחד חולץ ואחד מייבם (או בן הראשון או בן האחרון חולץ לה, וחברו מייבם: אם יבמתו היא הרי טוב, ואם לאו נכרית היא, ומשום יבמה לשוק - ליכא, שהרי חלץ לה יבמה).

היה אחד ישראל ואחד כהן :

נושא אשה ראויה לכהן ואין מטמא למתים, ואם נטמא אינו סופג את הארבעים (דלמא לאו כהן הוא) ;

אינו אוכל בתרומה, ואם אכל אינו משלם קרן וחומש ;

ואינו חולק על הגורן ;

ומוכר התרומה והדמים שלו ;

ואינו חולק בקדשי הקדשים ;

ואין נותנין לו את הקדשים ;

ואין מוציאין את שלו מידו ;

ופטור מן הזרוע והלחיים והקיבה ;

ובכורו יהא רועה עד שיסתאב ;

ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים.

היו שניהם כהנים - הוא אונן עליהם (לחומרא, שמא זה אביו, וביום מיתתו אסור זה לאכול בקדשים שמא אנינות חלה עליו) והם אוננים עליו (וכן הן אוננים עליו, וביום מותו אסורים שניהם בקדשים; ופריך בגמרא: ה"ד? דשניהם חייין אי תימא בגרושה - אמאי הוא אין מטמא לראשון?

אם בנו הוא - הרי טוב, ואם אינו בנו - הרי הוא חלל וכו' מפרש בגמרא) ;

הוא אינו מטמא להם והם אינן מטמאים לו ;

הוא אינו יורש אותן (דיורשיו מדחין אותו אלו אצל אלו), אבל הם יורשין אותו (דמי מעכב על ידן, והוי ממון המוטל בספק וחולקין בין שניהם) ;

ופטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה ,

עולה במשמרו של זה ושל זה (לעבוד, ואין בני משמר מעכבין עליו) ;

ואינו חולק (אבל אינו חולק; דכל משמר דחי ליה לגבי חבריה) .

אם היו שניהם במשמר אחד נוטל חלק אחד.

גמרא :

דוקא מיחלץ והדר יבומי (היו לו אחין מן הראשון ומן השני שלא מאותה האם, דקתני מתניתין: זיהן - אחד חולץ ואחד מייבם' - דוקא מיחלץ חד והדר יבומי חבריה) אבל יבומי ברישא לא, דקא (דלמא) פגע ביבמה לשוק (שמא יבמתו של חברו היא, ולא שלו) .

אמר שמואל : עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל - הולד

שתוקי (וכשר הוא, דהא פשיטא לן דבן כהן הבא על הפנויה הוא) .

מאי 'שתוקי' ? : אילימא שמשתיקים אותו מנכסי אביו - פשיטא : מי

ידעינן אבוה מנו? אלא שמשתיקין אותו מדין כהונה (מלעבוד עבודה; ואף

על גב דלענין יוחסין, לישא אשה כשר הוא - פסול לעבודה) ; מאי טעמא ? - אמר קרא (במדבר

כה, ג) והיתה לו ולזרעו אחריו [ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני ישראל] בעינן

זרעו מיוחס אחריו (שניכר זרעו שהוא שלו) וליכא .

מתקיף לה רב פפא: אלא מעתה גבי אברהם דכתיב [בדאשית יז,יז]: והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרתם לברית עולם] להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו - התם מאי קא מזהר ליה רחמנא (הואיל וההוא 'אחריו' קא דרשת ליה לענין פסול כהונה - הכא מאי פסול קא דרשת ביה? הא דאי גבי ישראל כשר הוא: כגון עשרה כשרים עומדים ופירש אחד מהם ובעל)? הכי קאמר ליה: לא תנסב עובדת כוכבים ושפחה, דלא ליזיל זרעך בתרה (כדאמר בפרק ג' דקידושין (סח,ב): שפחה - הוליד כמות, דכתיב 'האשה וילדיה [תהיה לאדניה]'; עובדת כוכבים - דכתיב [דברים ז,ד] 'כי יסיר את בנך' - בנך הבא מן הישראלית קרוי 'בנך', ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי 'בנך' אלא בנה).

מיתיבי: 'ראשון ראוי להיות כהן גדול' (היכא שמייבם אשת אחיו בתוך שלשה [חדשים] וילדה ספק בן תשע לראשון ספק בן שבעה לאחרון (בפרק 'החולץ' [משנה פ"ז מ"ח, דף סט,ב]: בת כהן לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת וניסת לכהן, וילדה הימנו בן - הרי זה ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח)) - והא בעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא?! זרעו מיוחס אחריו - דרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא; וכי גזור רבנן - בזנות; בנשואין לא גזור רבנן.

ובזנות מי גזור רבנן? והתנן [במשנתנו]: 'מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה' מאי 'אחר בעלה'? אילימא 'אחר מיתת בעלה' - אימא סיפא: 'הוא אונן עליהם והם אוננים עליו': בשלמא 'הוא אונן עליהם' - משכחת לה (אפילו בנשואין): בנשואין דשני, (ואף על גב דקמא מית ליה כגון) וליקוט עצמות דקמא (שלקטו עצמותיו לסוף שנים מרובות); אונן זה ספק עליהם ואסור בקדשים דתנן בפסחים (צא,ב): 'השומע על מתו והמלקט עצמות אוכל בקדשים לערב', אבל כל היום אסור; אלא 'הם אוננים עליו' - היכי משכחת לה? קמא הא מית ליה? ואלא בגרושה? ומאי 'אחר בעלה' - אחר 'גט בעלה'? אימא סיפא: 'הוא אין מטמא להם והם אין מטמאין לו': בשלמא 'הן אין מטמאין לו' - לחומרא, דכל חד וחד דלמא לאו בריה הוא, אלא 'הוא אין מטמא להם' - אמאי? בשלמא לשני לא ליטמי ליה (שמא בן הראשון הוא, וכהן כשר הוא), אלא לראשון ליטמי ליה ממה נפשך: אי בריה הוא - שפיר קא מטמא ליה, ואי בר בתרא הוא - שפיר קא מטמא ליה, דחלל הוא! אלא לאו - בזנות (ששניהם באו עליה בזנות, והלכך אין מיטמא להן): דבין כך ובין כך כהן כשר הוא; ומשכחת 'הוא אונן עליהם והן עליו' - דהא תרווייהו חזו ליה), ומאי 'אחר בעלה'? - אחר בועלה! וקתני סיפא 'עולה כמשמר של זה ושל זה' ותיובתא דשמואל!

אמר רב שמעיא: (לעולם בזנות לא מיתוקמא, דהא פסול לעבודה [כדעת שמואל], ולא מצי למיתני 'עולה כמשמר של זה ושל זה', אלא היכי משכחת לה? דרואה במיתת שניהם, ואין מיטמא להן, דכהן כשר הוא) [אלא] בממאנת (בממאנת יתומה שמיאנה בבעלה ולא שהתה שלשה חדשים וניסת). ממאנת מי קא ילדה? והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן: 'שלש נשים משמשות במוך' (מותרות [לשמש] ליתן מוך באותו מקום שלא יתעברו): קטנה, מעוברת ומניקה: קטנה - שמא תתעבר ותמות, מעוברת - שמא תעשה עוברה סנדל (עובר שני דוחק את הראשון ופוחת את צורתו [נדה כה]), מניקה - שמא תגמול את בנה וימות; ואיזו היא קטנה (שמתעברת ומתה) - מכת אחת עשרה שנה ויום אחד עד בת שתיים עשרה שנה ויום אחד (ולענין מיאון - נמי בת י"ב ויום אחד לא ממאנת, ומקמי הכי קתני דאי מיעברא מתה); פחות מיכן (אינה מתעברת כלל) או יתר על כן (אי מיעברא - לא מתה) משמשת כדוכה והולכת - דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: אחת זו ואחת זו משמשת כדוכה והולכת ומן השמים ירחמו, שנאמר (תהלים קסז,ו) שומר פתאים ה' [דלותי ולי יהושיע]? משכחת לה בקידושי טעות (על תנאי, ולא נתקיים, דנפקא מיניה בלא גיטא, וניסת בתוך שלשה, ומשכחת לה דרואה מיתת שניהם, וכהן כשר הוא; לפיכך אין מיטמא להן ועולה כמשמר לעבוד: דבזנות כהאי גוונא דהוי על ידי נשואין לא גזור רבנן), וכדרב יהודה אמר שמואל, דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל: [במדבר יג:] ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה, ועד אין בה והיא לא נתפשה] והיא לא נתפשה - אסורה, הא נתפשה - מותרת ('היא' - מיעוטא הוא, והכי קאמר: 'היא' - כלומר: אשה גמורה, דכי לא נאנסה וזינתה - אסורה); ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה (שנבעלה תחת בעלה ברצון) מותרת (לבעלה), ואי זו? - זו שקדושיה קידושי טעות, שאפילו בנה מורכב לה על כתפה - ממאנת והולכת לה (וכיון דלא בעיא מיניה גיטא - לאו אשתו הוא; ואי זינתה - הרי היא כפנויה שזינתה, ומותרת לו).

צצצ

(יבמות קא, א)
היו שניהם כהנים [הוא אונן עליהם והם אוננים עליו; הוא אינו מטמא להם והם אינן מטמאים לו; הוא אינו יורש אותן, אבל הם יורשין אותו; ופטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה...]:

תנו רבנן [תוספתא יבמות פ"ב מ"ז (ליברמן)]: 'הכה זה וחזר והכה זה, קלל זה וחזר וקלל זה, קלל שניהם כבת אחת, הכה שניהם כבת אחת' (שחבטן במקל בהכאה אחת) - חייב (שהרי אחד מהם אביו) (קסבר התראת ספק שמה התראה הואיל וממה נפשך עובר והכה).

רבי יהודה אומר: כבת אחת חייב (דבהתראת ודאי התרו בו: "אל תכה שניהם, שבמכה זו אתה מתחייב"), בזה אחר זה פטור (דאיכא שתי התראות, וכל חדא וחדא הוה התראת ספק; ולתנא קמא התראת ספק שמה התראה הואיל וממה נפשך עבר).

והתניא: 'רבי יהודה אומר: פטור כבת אחת'?!
תרי תנאי אליבא דרבי יהודה.

מאי טעמא דמאן דפטור (בבת אחת? הא ודאי התראה היא)?
אמר רבי חנינא: נאמר ברכה למטה (באביו ואמו) ונאמר ברכה למעלה (כלפי מעלה כי קלל אלהיו (ויקרא כד, טו)): מה למעלה שאין בה שותפות - אף למטה שאין בה שותפות; ואיתקש הכאה לקללה (בפרשת 'ואלה המשפטים' שמכאן הענין, אלא שפטור אחד מפטיק ביניהן; ואיכא למאן דאמר היקש הוא, ב'אלו הן הנחנקין' (סנהדרין פה, א)).

ועולה במשמרו [עולה במשמרו של זה ושל זה, ואינו חולק]:
וכי מאחר דאינו חולק - למה עולה?
'למה עולה?' האמר בעינא דניעביד מצוה (בתמיה גרסינן לה: דקא אמרת 'למה עולה' הא ודאי בלא חלוקה ניחא ליה למיעבד עבודה)! אלא 'עלה' לא קתני (אלא בעי הכי: 'עלה' לא קתני, דניתני 'עלה' במשמרו אינו חולק), אלא 'עולה' - בעל כרחו (דאף על גב דאינו חולק - כפינן ליה לעבוד).

אמר רב אחא בר חנינא אמר אביי אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:
משום פגם משפחה (שתי משפחות שבושין עליו שיאמרו בני אדם "פטול הוא לעבודה"; (ובני משמרות יכולין לכופו ולומר לו "הואיל ואומרים עליך שאתה ממשפחה שלנו - עבוד במשמר שלנו, שלא יאמרו בני אדם שלא ראוך עובד במשמר אחר "פטול הוא זה"; וכן במשמרו של אחר)).

ואם היו שניהם במשמר [אחד - נוטל חלק אחד]:
מאי שנא שני משמרות, דלא, דאזיל להא משמרה ומדחו ליה ואזיל להא משמרה ומדחו ליה - משמר אחד נמי אזיל להאי ביתא ומדחו ליה?

(כל משמר חלוק לששה בתי אבות, וכל אחד עובד את יומו ונוטל עורות קדשים הבאים ביומו).
אמר רב פפא: הכי קאמר: אם היו שניהם משמר אחד וביתא אחד - נוטל חלק אחד.

הדרן עלך נושאים על האנוסה